

Gündem Dışı

Nihat Haluk UĞRAŞ

Gündem Dışı
Nihat Haluk UĞRAŞ

Kapak Tasarımı
Dr. Enes BAŞAK

Mizanpaj
Fatih KIRMIZIGÖZ

Editör
Esmâ Nur Ayşe ÇELİK BAŞAK

1. Basım, Ocak 2024

ISBN
978-605-184-733-7

Yayınevi
SAGE Yayıncılık Rek.Mat.San.Tic.Ltd.Şti.
Kazım Karabekir Caddesi, Uğurlu İş Merkezi No: 97/24
İskitler - Ankara, Tel: 444 9 296
Sertifika No: 47603
Ankara/TÜRKİYE

Baskı
BİZİM DİJİTAL MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Serhat Mahallesi Uzayçağı Caddesi, 1128.Sok. No:6 Ostim/ANKARA
Tel: 444 9 296, Matbaa Sertifika No: 41356
Ankara/TÜRKİYE
bilgi@bizimdijital.com
www.kitapbastir.com - www.bizimajans.com

Kitapta yer alan yazı ve şiirlerin sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak gösterilmeden yazı ve şiirlerin paylaşılması yasaktır Her bir yazarımız elindeki kitapların tüm haklarına sahiptir. Tüm eserlerin telif hakkı yazarına aittir. Yayınevi, eserlerin telifini, yazarların yazılı izni olmadan sahiplenemez.

Eşim Nejla;

Evlatlarım Umut Ata ve Egehan UĞRAŞ'a ithafen...

ÖZGEÇMİŞ

28.12.1967 yılında Erzurum doğdu.

İlkokul ve ortaokul (Feridunçelik İlköğretim Okulu), lise (Gülveren Lisesi) ve Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümünü bitirerek eğitimini tamamladı.

Matematik öğretmeni olarak 1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığında göreve başlayarak sırasıyla Ardahan/Göle/Duraçam (Hımısger) İlkokulu, Ardahan/Göle/Ağılyolu (Arpaşen) İlköğretim okulu, Çorum/Merkez Mustafa Kemal Ortaokulu, Çorum/Merkez/Eti Anadolu Lisesi okullarında öğretmenlik, Çorum/Merkez/Eti Anadolu Lisesinde müdür yardımcılığı ve Çorum/Mecitözü/Şehit Mahmut Daştan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Pansiyonlu) okul müdürlüğü, Çorum/Alaca/Halk Eğitimi Merkezi kurum müdürlüğü görevlerinde bulundu ve halen Çorum/Alaca/Halk Eğitimi Merkezi kurum müdürlüğü görevini yapmaktadır.

Kişisel olarak gazetede köşe yazıları, araştırma/derleme yazıları yazmakta ve gazetelere sudoku bulmacası hazırlamaktadır.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖNSÖZ

Bir matematikçi olarak okumayı ve kendimce sonuçlar çıkararak bunları not etmeyi severim. Okumak derken, her şeyi okumak. Düşüncem ne olursa olsun mutlaka tersini okumaktan bahsediyorum. Amacım farklılığı görerek doğruyu ama kendime göre doğruyu bulmak sadece. Yaşım itibarıyla okumam için mutlaka kitabı, gazeteyi yazılı mecmuayı elime almak, kâğıdın sesini duymak ve mürekkep kokusunu içime çekmek benim için ayrı bir özelliktir.

Gazete sayfalarını karıştırdığımda her zaman özelliğimden olsa gerek, gündem dışında farklı bir şeyler aramışımdır yazıların ve ayrıntıların içinde. Bulamadığım farklılık ise beni mutsuz ederdi.

İşte bu sebepten yıllarca not aldıklarımı yazılara dökmeye başladığımda gördüm ki aradığım farklılığı yakalamışım da farkında değilmişim. Notlarımı bazen günlük hayatın içinden, bazen tamamen matematiksel bazen de hem günlük hem de matematiksel esintilerle katarak süsledim. Ama ne olursa olsun gündem dışında tutarak benim arayışında olan okurlara yardımcı olmak istedim. İnanıyorum ki başarmışımdır.

Matematikçi kimliğimden dolayı kesin sonuca ulaşmam çabamdan cümlelerimi kısa ve açık uçlu bıraktım.

Hep gündem dışı düşündüğümünden ve ona göre yazdığımından kitabın adının “Gündem Dışı” olması gerektiğine inandım.

Saygılarımla.

İÇİNDEKİLER

<i>Hayatımız Matematik</i>	9
<i>Matematik Ve Mısırlılar</i>	11
<i>14 Şubat Sevgililer Günü</i>	14
<i>Abuk Sabuk Sözler</i>	17
<i>Ağzıyla Kuş Tutmak</i>	19
<i>Ah Gençlik</i>	21
<i>Aile Ve Eğitim</i>	24
<i>Anneler Günü</i>	28
<i>Arabesk</i>	31
<i>Arkadaş (Arka-Taş)</i>	34
<i>Aşure</i>	37
<i>‘‘Baba’’</i>	40
<i>Ben Ve Ben</i>	42
<i>Beyaz Gelinlik</i>	45
<i>Bu Dünya Kötülerin Dünyası</i>	49
<i>Güneş Batıyor</i>	51
<i>Harun Reşit Ve Behlül</i>	54
<i>İnsan Ve Zaman</i>	57
<i>Kelebek Etkisi</i>	59
<i>Nerde O Eski Bayramlar</i>	61
<i>Osmancık Başpınar Köyü Baletleri</i>	63
<i>Sosyal Medya Ve Biz</i>	66
<i>Theseus'un Gemisi</i>	69
<i>Tik Tok</i>	71
<i>Yapay Zekâ Ve Günümüz</i>	74

HAYATIMIZ MATEMATİK

Matematik, insanın kendisine korku dağlarını yarattığı, kendisine engel olarak gördüğü, umudunu yıkan, hayallerini kıran matematik.

Çoğumuz, her Şey yolunda gittiği zaman kendimizi iyi hissederiz. Ama ruhun dayanıklı olup olmadığı, ancak bütün iŐler tersine gittiği zaman gülümseyebilmesi ile belli olur.

Dünyanın oluŐumuyla baŐlayan ve insanlığın var oluŐuyla devam eden gün geçtikçe de büyüyen sıra dağlar matematik.

Günümüz dünyasında baŐta ticarete, sanayide, ekonomide, tıpta, sosyolojide, resimde, müzikte, sporda ve sayamadığımız birçok dallarda /yaŐamda matematik olmadan olmuyor.

İster sembollerle ister sembolsüz matematik hayatımızı bir parçasıdır.

Mühendisin çizgileri çizerken kullandığı uzunluk, Marketteki etiket, arabanın tekerlek dönüşü, yüzümüzdeki kemik sayısı, gülüşümüz, ağlamamız, doğumumuz ve hatta ölümümüz...

Her Şey matematik. Kullanmak istemesek te kullandığımız yâda kullanmak zorunda kaldığımız matematik.

Hayatın başarısı sabır ise matematiğin başarısı da sabır. Yapmamız gereken ilk iŐlem sabır.

Sabırı belki matematik olarak tanımlamak mümkün değilse de sabır, sabır, sabır. Yürümeyi öğrenmeden koŐmayı öğrenemediğimiz sabır.

İçinde matematik olan her Şey tarihe mal olur.

“Matematiğin hiçbir dalı yoktur ki, ne kadar soyut olursa olsun, bir gün gerçek dünyada uygulama alanı bulmasın.” (Lobachevski)

Matematikte; sabır, hedef, plan çok önemlidir. Bu üçleme kişilere göre değişiklik gösterse de

Sonuca ulaşmak 3 kelimelik bir matematiktir.

"Dünyayı kanunlar veya sözler değil, semboller yönetir." Konfüçyüs

“Bir gülün güzelliğindeki sır,onu yaratanın içine sakladığı matematik sanatının ta kendisidir.”(FIBONACCI)

En büyük matematikçi kim diye sorarsanız şüphesiz aklımız gelen bir matematik dehası vardır... Hâlbuki en büyük matematikçi bu evreni yaratıcısıdır... Kimisini Tanrı/Allah olarak adlandırdığı kısacası kâinatı en büyük matematikçisi.

“Kâinatın mimarı mükemmel bir matematikçi olması gerek.”

Kurduğu evrende bir hatanın yâda bir eksikliğin olmaması bunu en büyük kanıtlayıcısıdır ki, kurduğu sisteminin çözülemediği yâda formüle edilemediği nice sırlarla doludur. Çözebilecek bir matematikçide daha bu dünyaya gelmemiştir ve gelmeyecektir.

Bizim bir yaprak, su, cam, kâğıt, damar, araba, esans, bilgisayar olarak gördüğümüz de nice matematiksel sırlarla doludur. Bunları formüle etmek, çözümlmek ve hatta yaklaşmak olarak algılamak ne mümkün.

Hayatı matematiksel olarak yazmak formüle etmek mümkün değildir. Biz sadece kendimizi oyalamaktayız. Matematik sanaldır, hissettirdikleri ve gösterdikleri gerçek...

MATEMATİK VE MISIRLILAR

Dünyanın hala çözülememiş sırlarından birisidir piramitler ve onların nasıl inşa edildikleri. Günümüzden binlerce yıl öncesine tarihlenen bu yapılar bugün bile insanların hayranlık dolu bakışlarını üzerinde topluyor. Bu başarının sırrını çözebilmek için onlarca çalışma yürütölmüş ve hala birçoğu sürdürölüyor. Pek çok disiplinden bilim insanı bir arada çalışsa da çoğunun vardığı ortak sonuç bu eşsiz yapıların arkasındaki sırrın mükemmel derecede matematik bilmek sayesinde olduğu.

Tarihin en eski uygarlıklarından birisi olan Mısırlılar ve tarihin en eski uğraşlarından birisi olan matematik... Matematiğin ne zaman ve nerede başladığı hakkında kesin olarak bir şey söylemek mümkün olmasa da eldeki kaynakların birçoğu milattan önce 3000-2000 yılları arasında Mısır ve Mezopotamya bölgelerinde başlamış olabileceğini işaret ediyor. Bu konuyla alakalı bilinen ilk tarih yazıcılarından Herodot'a göre matematiğin kökeni Mısır'dır. Hepimizin bildiği gibi Mısır'ın toprakları tarım için çok elverişli değildir, tarım yapabilecekleri yegâne alan Nil Nehri etrafındaki deltalardır dolayısıyla bu topraklar son derece değerlidir. Ancak her sene yaşanan gel git olayları sebebiyle Nil Nehrinin etrafındaki arazilerin sınırları belirsizleşmekte, birbirine karışmakta ve taşmalar sonucunda ürünler zarar görmektedir. Ayrıca toprak sahipleri sahip oldukları toprağın boyutlarına göre vergi ödedikleri için her taşkın sonrası "geometriciler" tarafından gerekli ölçümler yapılıp toprak sahiplerinin taşkından önceki topraklarına kavuşması sağlanmaktadır. Herodot, geometri ve ölçümler sebebiyle matematiğin bu olaylarla başladığını aktarır bizlere. Bir diğer görüş ise Aristo tarafından ileri sürölür: Aristo da matematiğin Mısır'da başladığını ileri sürer ancak bunun nedeni olarak Nil Nehri'nin taşmalarını değer boş zamana sahip olan ve dönemin entelektöel sayılabilecek rahip sınıfını gösterir. Boş

zamana sahip olan bu sınıf zaman içerisinde matematiği ve geometriyi icat etmişlerdir.

Yine Mısır medeniyeti, rakam ve sayıları ifade eden bazı semboller geliştirmiştir. Örneğin 1 rakamı için bir çizgi, 10 için at nalı, 100 sayısı için çengeli andıran semboller kullanmışlardır. Tabii ki kendi içerisinde eksiklikleri olmasına ve çok haneli sayıları ifade etmede yetersiz kalmasına rağmen bu yöntem de tarihteki ilk rakam ve sayı kullanımlarından olma özelliğine sahip.

Mısırlılardan kalanlar arasında herkesin dikkatini çeken piramitlerin yanı sıra özellikle matematikçiler ve tarihçileri etkileyen 2 önemli papirüs de bulunuyor. Mısırlılar kendi geliştirdikleri kağıtlara papirüs ismini veriyor ve bunlara gerekli bilgileri not ediyordu. Bu papirüslerden günümüze kalanlardan ve üzerinde barındırdığı matematik ile Mısır medeniyetinin matematikle bağlantısını göstermede önemli bir yeri olan bir papirüs de Ahmes (Rhind) Papirüsü. Milattan önce 1600'lü yıllarda Mısırlı Ahmes tarafından önceki bilgilerden derlenerek oluşturulduğu düşünülen bu papirüsteki bilgiler milattan önce 3000'li yıllara kadar uzanmaktadır. 1858 yılında İskoçyalı antikacı Rhind tarafından satın alındığı için günümüzde Rhind papirüsü olarak da isimlendirilmektedir. Sağdan sola, hiyeroglif yazı biçimi ve Mısırlıların kendilerine ait sayı sembolleri ile yazılmış olan bu papirüste 85 farklı matematik problemi yer almaktadır. Birim kesirler, doğrusal denklemler, üçgenlerin alanları, paralelkenarlar, dairenin alanı, üçgenlerde benzerlik gibi farklı konulara değinilmiştir. Örneğin Ahmes papirüsünün 24. problemi ‘‘Çeyreği kendisine eklendiğinde 15 olan sayı nedir?’’ şeklinde bir sorudan oluşur. Günümüzde bu soru $x+x/4=15$; $x=?$ şeklinde ifade edilebilir. Ahmes (Rhind) papirüsü gibi Mısırlılardan kalma bir başka belge ise Moskova papirüsüdür. Moskova papirüsü ise milattan önce 1800'lü yıllarda yazıldığı tahmin edilen bir matematik papirüsü. Mısır hakkında araştırmalar yürüten Vladimir Golonischev tarafından satın alınması sebebiyle Golonischev Matematik Papirüsü ismiyle de anılan bu eser günümüzde ise Moskova'da Devlet Güzel Sanatlar Müzesi

koleksiyonunda sergilenmekte. 5 metre uzunluğunda 8 santimetre enindeki bu papirüsün üzerinde ise 25 farklı matematik problemi yer alıyor. Ahmes papirüsünden farklı olarak Moskova papirüsünde kesik piramidin hacmi de hesaplanmıŐtır.

Mısırlılar özellikle çarpma işleminde de farklı metotlar geliŐtirmişler. Örneğin bir sayıyı 13 ile çarparken önce o sayı yazılır, sonrasında sayının 4 katı ve 8 katı yazılarak bunlar alt alta toplanır ve işlemin sonucu elde edilirdi. Mesela 12 sayısının 13 ile çarpımı Mısırlılarda Őu şekilde yapılıyordu:

$$12 \times 13$$

$$1 > 13$$

$$4 > 52$$

$$8 > 104$$

+-----

$$12 \times 13 = 156$$

Ayrıca Mısırlılar 3, 4, 5 toplamda ise 12 ($3+4+5=12$) düğüm bulunan ipe günümüzde 3-4-5 özel dik üçgeni olarak bilinen üçgeni oluŐturuyorlardı. Yine Gize'de bulunan üç piramit aralarında 3-4-5 özel üçgeni şeklinde bir boşluk kalacak şekilde konumlandırılmışlardır.

Mısırlılardan günümüze kalanlar ve matematik alanında yaptıkları oldukça önemlidir, bu eserlerin yanı sıra çok daha fazlasının İskenderiye'deki yangınlar sırasında yandığı tahmin ediliyor.